

Fra Aabenraa Byting.

Af Thomas Ries.

I.

Blandt de Rettigheder eller Privilegier, som Kong Valdemar Sejer gav vor lille By, da den fik Byret, var uden Tvivl det særlige Ting eller Bytinget noget af det vigtigste. Nu kunde de nye Borgere hos deres egne søge Ret og Retfærdighed, ja selv være med til at dømme derom, eller som det hedder først at skelne, saa at dømme, at »fri eller fælde«, som de kaldte det. Og dette altsammen hjemme i deres egen lille By, paa eget Tingsted, med egen Byfoged, som rigtignok blev beskikket af Kongen. Byfogden var dengang en langt vigtigere Person end senere. En »Borgmester« kendte Borgerne endnu ikke, han kom først i det 15. Aarhundrede, men af deres egen Midte havde de nogle saakaldte Raadmænd, og allerede dengang de fire Mænd af Borgerskabet, der skulde varetage Byens Sager. De blev vistnok valgt blandt Lavs- eller Gildesbrødrene. Byen havde to Broderskaber, St. Knuds og St. Nikolajs, og senere havde man vel ogsaa Kalandbrødrene med deres Kalandgildehus, der senere blev Byens Raadhus, dog først efter Reformationen. Dette Hus laa, hvor Raadhuset endnu ligger. Det var lidt mindre end nu og laa lidt norden for det Sted, hvor helt til ind i det 19. Aarhundrede de fire Byfjerdinger eller Inddelinger af Byjorden eller Byen altid har stødt sammen saa langt tilbage i Tiden, som

Ting- og Bysbøgerne fører os, længe før Reformationen eller »den nye Lære« kom. Det nuværende Storetorv var en aaben, i den ældste Tid vist næppe bebygget Plads, hvorfra der førte en Gade eller Forte mod Vest, en anden mod Øst, ned til Fjorden, en mod Syd ud til Norets Munding, mens den »lange Forte«, den senere Storegade førte over Bygraven (der krydsede Storegade der, hvor nu v. Bergens og Hans Danielsens Huse ligger) Nord paa ud til Ramsherred. Her stødte de fire Byfjerdinger sammen paa denne aabne Plads, der ret var passende til Byens Tingsted under aaben Himmel, »imellem de fire Tingstokke«. Her holdt Byfogden sammen med Byens Raad og de fire Mænd af den menige Borgerstand Ting og Tingsret i hele Borgerskabets Nærværelse. Tinget holdtes hver Mandag lige til den store Brand i Aaret 1610.

Efter Reformationens Indførelse var Huset ikke længere Kalandhus, men blev efter den ny Tids Skik og Brug benyttet som »Raadhus«, og fra den Tid er det, at vi i Tingbøgerne læser Ordene »paa Tinge eller Raadhus«, omend Tingmøderne endnu i lang Tid fandt Sted under aaben Himmel. Ogsaa i Aarene 1610—16 holdtes Tinget paa Grund af Raadhusets Brand 1610 ifølge Tingbøgernes*) Beretning »im gehegenden Gericht« eller paa »en indhegnet Plads«, altsaa uden for — man har vidst at hjælpe sig. Og selv om vi om Mandagen den 15. Januar 1616 læser, »at man nu i Guds Navn igen afholder Ting paa Raad-

*) Tingbøgerne er ført paa Tysk. Forhandlingssproget har imidlertid aabenbart været det danske. Mange danske Vendinger er nemlig let kendelige gennem de tyske Ord, som Byskriveren aabenbart har haft sin haarde Nød med at faa dem klædt i.

huset«, saa kan vi dog se af Tingbøgerne, at den gamle Skik og Brug endnu er uforandret, at Raadhuset kun staar til Raadmændenes Tjeneste og har en Brevkiste og et »Prestell« af Træ, hvori Byens Privilegier blev opbevarede, men at Byskriveren ikke en Gang maatte faa et Kammer paa Raadhuset, da sligt paa ingen Maade var fornødent, og at Bytinget efter gammel Skik og Brug stadig afholdtes under aaben Himmel mellem de fire Tingstokke. Maaske hang det sammen med den gamle Tro, som vi møder senere, endnu efter Aar 1600, at naar Ting og Tingsret ikke slaar til, og man ikke kan finde til Bunds i en Sag, saa sætter man sit Haab og sin Tro til Himmelen og venter »et Tegn fra Himmelen«.

At man troede og haabede paa sligt, erfarer vi af Tingbogen for den 9. November Aar 1618, der beretter, at Jørgen Vægters Barn i Lorents Martensens Hus har faaet sin Skade og fandtes død Dagen før Tinget. For at undersøge Sagen har Byfogden sendt fire Mænd til Lorents Martensens Hus, og endnu samme Dag har han i Raadets Nærværelse paalagt Marine »Seerske« at undersøge Sagen. »Med sammenfoldede Hænder har hun saa ved Liget bedt til-den kære Gud og lagt sine Hænder paa Liget, at han dog vilde give et Tegn, hvem der var Skyld deri, dog intet Tegn vilde komme«. En paafølgende Tingdag erklærede derpaa de seks Sandemænd, der afgav deres »Togh«, at det nedfaldne Brødtrug var Barnets »Banemand«.

I Aaret 1640 beretter Tingbogen om en lignende Sag, hvor Øvrigheden har spillet den samme Rolle, og ved hvilken Lejlighed Byskriveren endda bemærker, »at det her er gammel Skik og Brug at lade Gud eller Himmelen skue paa den døde«.

Angaaende Sagen beretter Provst Hybschmann først i sin Kirkebog, at en gammel 85-aarig Klejnsmed er kommen hjem fra Kirke og af Sorg over sin uvorne Søn, som under Gudstjenesten i beruset Tilstand havde slaæet nogle Kirkeruder ind, ja endog forstyrret Provsten i hans Andagt og Messe, vistnok var falden død om paa Stengulvet i sin Dørnse. Men om der i Dørnset ellers var forefaldet noget mellem Fader og Søn, en Misgerning, eller en pludselig Død, »disværre«, som man i det Tilfælde altid betegnede det, var der ingen, som med den bedste Vilje kunde sige, selv om man ogsaa var tilbøjelig til at »murmle« derom. Men af denne »Murmelsnak«, som man kaldte det, fremkom saa det følgende i Byens Tingbog og i en Meddelelse til Hans fyrstelige Naade paa Gottorp.

Efter Tingbogen har den unge Karsten Klejnsmed fejret Nytaarsaften med »Gøglerne paa Raadhuset«, har sviret og været drukken den hele Nat, saa at Bytjeneren »ej har kunnet styre ham«. Han »skrabede« eller endog tudede i Bytjenerens Horn og »drev Mikkell med ham«, som selve Mikkell Nielsen tit havde gjort. I denne Tilstand var Klejnsmeden kommen til »Frohkirche« Nytaarsdag og havde her foretaget Attentatet paa Kirkens ny Ruder. Efter denne Gerning og Faderens Død var Karsten Klejnsmed bleven indsat hos Byfogden, dog ej i Stokken under Raadhuset, thi han var »Borgersøn«, og som saadan var han fri for Stokken, saa længe han ikke var dømt. Men »i Jern« havde Byfogden dog for hans »Modvilligheds« Skyld maattet lægge ham. Her sad Karsten Klejnsmed ogsaa den Dag, da hans gamle Fader skulde jordes.

»Med Skolesang og Klokkeklang« er Jordfæstelsen saa gaaet for sig og med Diakon Hr. Jørgen i Spidsen for Ligtoget. Om Provsten er der ikke Tale.

Men Beretningen til Hans fyrstelige Naade siger, at da Ligtoget kom uden for Karsten Byfogeds Hus, standsede Ligtog og Skolesang, ja Klokkeklang, som det her i Byen var Skik, og medens man tog Laaget af Kisten, blev Karsten Klejnsmed i Jern ført til Liget, »men intet Tegn igennem Blod eller ellers noget paa Karsten Klejnsmeds Skyld eller Uskyld havde vist sig«. Alligevel har man dog sine Betæneligheder og billig Frygt for uden Hans fyrstelige Naades Vilje og Bud at løslade ham af Fængslet, skønt han har stillet Borgen. I Slutningen af Skrivelsen sender Borgmester og Raad »Hans fyrstelige Naade, Hans fyrstelige Naades hjertenskære Gemalinde, den unge Herre og Frøken en underdanigst Hilsen og Reverens«.

Som vi ser, var der meget imellem Himmel og Jord, som ingen af de stakkels Borgere, ja ikke engang Byfogeden, Raadmændene eller »Seersken« kunde tyde, som hverken Tinget eller Fyrstelig Naade kunde blive færdig med, ja som end ikke en 12-Mandsed kunde fri et Menneske for. Maaske hang det sammen med »Signen og Beden« eller Ønsket, »at man skulde faa en Ulykke«, altsammen noget, som stod i Forbindelse med Datidens Kvinder, ganske som om Kvinderne var af det onde. Dette Indtryk faar man allerede i den gamle Skraa i § 34, og at man omkring Aar 1600 endnu maa have været af samme Mening, fremgaar tydeligt nok deraf, at naar der dengang var Tale om »Signen og Beden« eller »Hekseri«, var det altid Fruentimmer, der var de

skyldige. Ligesom det er Fruentimmerne, der i Byens gamle Skraa har en løs Mund og fører hæsleg Tale, hvorfor »de skal bære Kagstene ud af Byen«, det vil sige først staa ved Kagen eller Skampælen og derpaa stenes ud af By, saaledes er det ogsaa Fruentimmerne, som 300 Aar senere for deres Signen og Beden eller Hekseri skal brændes eller stenes til Døde.

Men som Tiden gik, fulgte Folk og Skikke dog med. Selv om det gik op og ned, kan man dog spore det. Og som det gik med Borgerne, gik det lidt efter lidt ogsaa med de stakkels Kvinder med den løse Mund, og Straf og Skik fulgte med. Vi maa regne med den Tid, i hvilken Borgerne levede, hvor »gammel Skik og Brug« sattes højere end ny. Dette viser sig i enhver Henseende. Selv om den nye Lære eller Lutherdommen omkring ved Aar 1526 var kommen her til Byen og lidt senere den saakaldte »Byskole«, blev Folkets og Borgernes Skikke i det store og hele dog de gamle; man huede ikke de nye Skikke.

Det er ud fra dette Synspunkt, man bør søge at forstaa Befolkningen efter Reformationen og Opretelsen af Byskolen. Befolkningen kunde ikke finde sig tilrette med det nye. Den var endnu for stærkt knyttet til de gamle Institutioner, Anskuelser, Skikke og Vaner, som hverken Provst, Diakon og endnu mindre Skolestuen, ja ikke engang Fyrstelig Naade i Slesvig kunde faa Bugt med og som de, hvilket vil fremgaa af det følgende, selv tildels maatte støtte og holde sig til.

Disse Vaner og Skikke var de gennem deres Forfædre knyttede til i Aar og Dag, ja saa længe nogen kunde huske, baade hjemme og paa Tinge eller »paa

Veje eller Stier«, som de sagde. De var »vandt eller vænnet« til disse Skikke og holdt dem i alle Maader højt, ja agtede dem. Som de var »vandt« til Tinget og dets 12-Mandsed om fornødent, var de vant til »Driktinget« som det første i Aaret, og vant til »Kagen« eller »Skampælen med Jernkæde ved«. Lidt senere var de vant til, at visse Kvinder kom »paa Baalet«. At Tiden førte med sig, at Skampælen blev til en »Gabestok« eller »Stok« og langt senere til noget, som man kaldte »Pranger«, skal indrømmes, men i det store og hele var Skikkene dog de gamle, og selv om man i daglig Tale talte om »Knægt Ruprecht«, saa stod han dog med en »Svøbe« i Haanden.

I lige Maade gik det med den gamle 12-Mandsed og med at »undsige paa Tinge efter fældet Dom«, og — som vi skal se — med, at Kvinderne skulde paa Baalet, ja man hjalp sig med, efter en Domfældelse, at det forlangtes af Sagens Parter, at de fremtidig skulde »holde Haand og Mund«. Retten vidste, at denne »Holden« var meget besværlig.

Fra Aar 1664 afløstes Tingsretten af den nye Ret, Raadhusretten med Borgmesteren som Formand, men den gamle Formaning var endnu iflg. gammel Skik stadig fornøden.

Tingbogen beretter, at »de 24 Mænd« sammen med tre Medlemmer af Raadet dømte den lamme Anna Jørgensdatter og Marine Svennes til Baalet. De havde drevet Hekseri, ja Signen og Beden, og ønsket andre »al Landsens Ulykke«. Dette skete paa Aabenraa Ting 21. Juni 1617.

24 Aar senere, Aar 1641, drejede det sig om Margrete Kok. Hun var en helt forløjet Person, der

i »sin Pine snart havde beskyldt, snart havde friet og ikke var at bygge paa«. I Betragtning heraf vilde man bede Fyrstelig Naade at forskaane Retten »som stakkels Mennesker« for at forfølge denne Sag og »selv overtage Kendelsen«.

Man mærker tydeligt nok, at Tiderne har forandret sig ogsaa i saa Henseende og Borgerne med. Paa Trolddom og Hekseri troede man, som vi skal se, endnu til Provst Arnkiels Tid eller 50 Aar senere, men man holdt hverken af Baal eller Brand, »Mads Faumanns Kone skulde for saadant fra Herrens Bord forvises«.

12-Mandseden, resp. 6-Mandseden for Gildebrødrene, er en Ed, som allerede er omtalt i Byens Privilegier, da Byen fik sin By- og Tingsret i Begyndelsen af det 13. Aarhundrede. Som der allerede dengang har været Forskel paa Kong Salomon og Jørgen Hattemager, har der ogsaa været Forskel mellem Gildebrødrene og sædvanlige Borgere. Medens de sidste skulde værges sig paa Tinge ved 12-Mandsed, det vil sige, at 11 gode, ældre Borgere sammen med den Anklagede som den 12. skulde bevidne, at Anklagede var uskyldig og havde Ret, saa var det for en Lavs- eller Gildesbroder tilstrækkeligt, at han selv sjætte med Ed »friede« sig for at blive »fældet« eller dømt.

Helt ind til Begyndelsen af det 17. Aarhundrede har 12-Mandseden været i Brug paa Tinge, og endnu efter at Fyrstelig Naade, Hertugen, Aar 1606 havde ophævet den, forekommer den flere Gange her paa Tinget som noget, man efter gammel Skik og Brug stadig, trods alle Forbud, holder fast ved, og som Borgerne vistnok har betragtet som en gammel Ret-

tighed, som ikke kunde tages fra dem, og som var langt bedre end Skriveri og Prokuratorckneb.

En Optegnelse i Tingbogen for Mandagen 17. Juli 1626 beretter, at Klaus Struck i Dag med sine 12 Edsfolk har staaet paa Tinge for at fri sig for de Ord, hvormed Peter Decker har beskyldt ham og hans Kone og sværger den Ed »i Peter Deckers Hals«, at det, som han har beskyldt Klaus Struck og Hustru for, var Løgn og »Murmelsnak«, og at det samme gjaldt dem, der sagde det bag hans Ryg, hvortil de 11 Edsfolk med Ed sluttede sig.

Ved et Ting i Aaret 1605, hvor Klaus Organist paa Amtmanden Clement Gadendorps Forlangende har ført Protokollen, fordi den egentlige Tingskriver Peter Knudsen »i selve Sagen var »partisk«, d. v. s. medanklaget, har Klaus Organist tilsyneladende gjort sig Umage for at fremstille hele Forhandlingens Gang i alle Enkeltheder. Efter 9 Ugers eller 9 Tingdages Forløb endte Sagen med, at Anklagede skød sig ind under Fyrstelig Naade i Gottorp og Overretten der, d. v. s. appellerede sin Sag. Anledningen til Sagen var den, at de to Naboer, Kapellan Hr. Jørgen Bentsen og Hans Lorenzen Laygaard, kivedes om en ny Bagerovn, som Kapellanen havde bygget delvis paa Hans Laygaards Grund. Hans Laygaard pukkede paa, at han fra sin Faders Tid havde skriftligt Tingsvidne paa Grunden, udfærdiget af Byskriveren Peter Knudsen. Han tilbød desuden den 3. Tingdag sin 12-Mandsed paa, at det, der stod skrevet i Tingsvidnet, var sandt og maatte tiltrædes af Tinget.

Den fjerde Tingdag mødte paa Foranledning af Amtmanden, trods Byfogdens Ledelse af Tinget,

Amtsskriver Peter Mauritsen paa Tinge, eller som der staaar »imellem de fire Tingstokke« og erklærede, at han kom i Fyrstelig Naades Navn for at faa Oplysning om det Tingsvidne, som Hans Lorenzen havde ladet udfærdige ved Byskriveren Peter Knudsen med Lorenz Rebslager som Vidne. Herpaa tog Byfogden 12 Mand til sig, gik med dem alle udenfor Tingstokkene for at raadslaa og kom derpaa med velberaad Sind (wohlberatenen Modes) ind igen og bad om 8 Dages Henstand for sig og Sagen. Men nu appellerede, eller som det dengang hed, »schob« Hans Lorenzen sig med sin Sag og Dom ind under Fyrstelig Naade i Gottorp. Som Følge heraf tog Byfogden af de tilstedeværende Tingmænd 6 til Vidne og spurgte dem, om de nogensinde havde set eller hørt, at han havde gjort Hans Lorenzen Uret eller forholdt ham hans Ret. Han vilde lade Sagen bero til næste Tingdag om 8 Dage. Herpaa svarede og erklærede de 6 Mænd, at de aldrig havde set eller hørt, at Byfogden Kristen Jessen havde gjort Hans Lorenzen Uret, og herpaa vilde de gøre deres Ed, men fordi Hans Lorenzen med haarde Ord og i Djævelens Navn havde udskældt Hr. Jørgen baade hjemme og nu paa Tinge, maatte han bøde til Retten.

Som Følge af de 6 Mænds Vidnesbyrd forblev Sagen ved Aabenraa Byting og blev næste Tingdag igen forhandlet i Amtsskriverens Nærværelse og under Byfogdens Ledelse. Byfogden ledede nok Tingets Forhandlinger, men var udnævnt af Hertugen. Retten bestod denne Dag af Byfogden og 12 Mænd. Efter at Byfogden og de tolv Mænd »var gaaede uden for og med velberaad Sind igen komme ind«, sagde og dømte Byfogden, at eftersom Hans Lorenzen hemmelig og

ikke i Nærværelse af dem, som billigvis skulde have bivaanet det, samt ikke der, hvor saadant skulde ske, men hemmelig i sit eget Hus havde ladet Tingsvidnet skrive og endda senere delvis taget Afstand derfra, saa »sige vi og tale vi allesammen, at Hans Lorenzen heri har handlet falsk og er at dømme til fyrstelig Naades Naade eller Unaade.« Hvad Byskriveren, Peter Knudsen, angaar, da kender vi ham i lige Maade for »felligh« og skyldig, fordi han »von Rechts und Amts wegen« har ladet saadanne hemmelige Tingvidner fare, ja endog har skrevet det. Ligeledes skal vor Medborger Lorentz Rebslager være henfalden til vor naadigste Herres Naade eller Unaade, fordi han med sit Mærke har stadfæstet et saadant hemmeligt Tingsvidne og »svoret det i Magt«, men herefter »punktvis« nægtet det.

Hans Lorenzen havde faaet sin Stævning eller »Stivening« til Tingmødet, men stivnakket, som han var, havde han erklæret til de udsendte 5 Mænd — efter at Amtmandens Fodsvend forgæves havde søgt ham —, at han gerne vilde efterkomme Amtmandens Opfordring, selv om det ogsaa drejede sig om en hel Mils Vej, men han vilde ikke gaa til Tinget eller Retten imellem de fire Tingstokke, hvor han blot vilde finde sine aabenbare Fjender. Derpaa gik de 5 Mænd til Edele Jacobsdatter i Fængslet, som med sin Mund havde vidnet imod Hans Lorenzen, og hun erklærede igen, at hun baade »vilde leve og dø« paa det, hun havde sagt, selv om det skulde være i samme Stund.

Som Følge af Hans Lorenzens »Upsternasighed«, at han til Trods for efter Lov og Lands Ret at være citeret til Tinge, dog ikke var mødt, begærede Peter Amtsskriver næste Tingdag, Exaudi den 11. Maj, et

lovligt Tingsvidne, hvorefter Hr. Jørgen Bentsen udtog 6 Mænd eller Synsmænd til at besigtige sit Bagerhus, som han havde bygget. Dengang boede den nye lutherske Diakon endnu i Broder Peters Vaning*), som laa sønden for »Kirkegangen« med Hans Lorenzen til Nabo imod Syd. Efter Striden med Hans Lorenzen, som efter sit Tilnavn »Laygaard« var Ladefoged paa Amtmandens Ladegaard imellem Brundlund og Hjelm, flyttede Diakonen over paa den østlige Side af Gaden, hvor nu Slagter Petersen bor, thi efter alt at dømme har Hans Laygaard dog haft Medhold hos Amtmanden og Fyrstelig Naade.

Samme Dag, den 11. Maj, stod Lorenz Rebslager for Tingretten, eller som det kaldtes »i Tingstokkene«, og vilde undskylde sig, fordi han havde underskrevet i Hans Lorenzens Hus, men herpaa svarede Peter Amtsskriver: »Ak, min kære, hvad vil det vel sige, her er Tingsvidnet med dit Mærke paa — kan Du se det?« Da svarede Lorenz Rebslager og sagde, at det saa sandt ikke var det »aabne Brev«, som først var bleven skrevet, det kunde han se paa sit Mærke.

Den 24. Maj stod Lorenz Rebslager igen paa Tinge og paastod, at hans Mærke paa det Brev i Hans Lorenzens Hus havde staaet »under« Vidnesbyrdet, medens Mærket i det nu foreliggende Brev var »ovenfor« Det saa han saare godt, endog han hverken kunde læse eller skrive. Og med Peter Knudsens Segl forholdt det sig ligesaa.

Nu gav de 12 Mænd »Last og Klage« paa Peter

*) Ordet Vaning, der vel nok stammer fra det tyske Wohnung bruges tilsyneladende om et lille Hus. Af saadanne laa der 5 6 Østen for Kirken mellem »Kirkegangen« og den bredere Vej op til Kirkepladsen.

Knudsens aabne Brev, og som Følge af, at Peter Byskriver under Ed havde underskrevet og forseglet det, »afviste« Borgmester Jens Hansen ham som meddelagtig »i Falskneriet«. Byfogden spurgte derpaa alle, som var til Stede paa Tinget, om der var nogen, som vilde have med saadanne falske Tingsvidner at gøre, hvorpaa de alle som en svarede, at det vilde de ikke. De vilde derfor ikke »staa« eller »være staaendes Last eller Brast« med Hans Lorenzen.

Som Følge af hele Tingets Tilslutning til de 12 Mænds »Last og Klage« over Hans Lorenzens Brev, skrevet af Byskriveren, og efter Lorenz Rebslagers Erklæring med Hensyn til sit Mærke, lod Peter Amtsskriver paa det næste Tingmøde Brevet forelæse, men Hans Lorenzen, som nu var kommen til Stede, erklærede, at det forelæste Brev var en Kopi, medens det Tingsvidne, som han var i Besiddelse af og som Tingfolkene nu kunde »høre læse« af Hans Lorenzen selv, var det rigtige »Hovedbrev«, paa hvilket han selvtolvtte vilde aflægge sin Ed. At saadant rigtigt og efter Sandheden var, derpaa vilde han forud betale 3 Gange 18 Skilling til Retten.

Den samme Dag stod Hr. Jørgen imellem Tingstokkene og forlangte sin Ret af Byfogden over Hans Lorenzen, thi nu var det den femte Retsdag, at han fordrede saadant. Derpaa tilbød Hans Lorenzen Hr. Jørgen »Forlig«, hvilket Hr. Jørgen afslog.

3 Uger senere begærede Hans Lorenzen af Byfogden, at han skulde nævne ham Dag og Tid, da han kunde aflægge sin Ed, men da Byfogden opfordrede ham til at nævne sine 11 Edsmænd, der sammen med ham som den tolvte vilde aflægge Eden, nægtede Hans Lorenzen dette. Efter Lov og Tingsret skulde

Edsmændene være ældre Borgere fra selve Byen. Hvis de ikke var det, kunde Byfogden afvise dem.

Den 4. Juli melder Tingbogen, at Hans Lorenzen med sine 11 Edsmænd har aflagt Eden og at dette er sket paa den Maade, at Hans Lorenzen først har svoret paa sin Sag og derpaa har opfordret de 11 Mænd til at slutte sig til denne Ed og vidne for ham, idet de rejste sig op, han vilde da selv staa inde derfor og være Mand derfor. Men mærkeligt nok, alle Edsmændene havde han taget fra Omegnen, og endnu mærkeligere, Byfogden havde fundet sig i det. Blandt Edsmændene var der en ung Mand fra Hjarup, som paa Byfogdens Forespørgsel, om han selv for sin egen Person havde svoret med Hans Lorenzen, svarede og sagde, at han for sin Faders Person havde aflagt Eden. Amtsskriveren protesterede imod, at Lorenzen ikke havde taget Edsmænd af Borgerskabet.

Overensstemmende med Lov og Ret havde to af Edsmændene, de saakaldte Edshørere, straks bevidnet, at Hans Lorenzen havde aflagt sin Ed »god Tid paa Dagen«, det vil sige nøgtern, »med oprigtige, ærlige, ej forkastelige Mænd«. Til Slut havde Edsmændene ligeledes forlangt et skriftligt Tingsvidne over, at de havde aflagt deres Ed ærlig og oprigtig og »ved god Tid paa Dagen«. Det sidste var vel rigtigt nok, idet de var mødt Kl. 9 paa Tinge, men det udelukkede dog ikke, at Lorens Jepsen fra Søderup og Mikkelt Teglmester fra Brunde Skov før Tinget havde været i Kirkeherberget hos Jacob Jessen og ikke mere var »nøgtern Modes«, da de kom paa Tinge, ja, at Lorents Jepsen ved Edsaflæggelsen havde ladet sin løse Mund løbe og sagt, »at han ikke vidste mere

om Sagen end det, Hans Lorenzen havde fortalt ham.« Og Mikkel Nielsen havde været saa ivrig, »ungestünigh« og nærgaaende, at hverken Byfoged eller andre »havde kunnet komme til Gehør«, saa han derfor maatte betale 18 Skilling i Bøde. »Sagte, sinne!«, havde Peter Amtsskriver sagt til ham, »jeg har set Dit Navn i min Herres Register, at Du til Frederik Ahlefeldts Tid for Løgn's Skyld paa Tinge har maattet bøde og betale.«

Paa det næste Tingmøde den 13. Juli gav Peter Amtsskriver Hans Lorenzen den Besked, at han skulde have taget nogle Edsmænd fra Byen, men ikke desto mindre forebragte Hans Lorenzen sit Tingsvidne med Erklæring om, at han med 11 »uforkastelige« Edsmænd havde aflagt sin Ed, som de 2 Edshørere, Karsten Hansen og Kristen Wippel, havde bevidnet, og at Karsten og Kristen saadant havde sagt, havde 6 ærlige Mænd givet Tingsvidne paa. Dette sidste lod Hans Lorenzen nu forelæse paa Tinget, og han forlangte nu af Borgmester, Raad og Byfoged, at de nu skulde besegle det. Dette vilde de dog ikke, men vilde først hos Fyrstelig Naade forespørge, om Hans Lorenzens Edsmænd virkelig var »uforkastelige«. Hvis dette var Tilfældet, vilde de besegle Kendelsen, men ikke før, thi 3 Mænd bevidnede og sagde, at de inden Hans Lorenzens Eds-aflæggelse efter Befaling fra Borgmester og Raad havde været hos Hans Lorenzen og sagt ham, at han efter gammel Skik og Brug burde tage sine Edsmænd her fra Byen, af baade lave og høje og først, naar der manglede ham nogle i Tallet, skulde han søge dem i Omegnen.

Efter denne Oplysning har Hans Lorenzen »stante

pede« appelleret eller skudt sig ind under Fyrstelig Naade.

Nu gik Sagen til Gottorp, men til samme Tid meddeler Tingbogen, at 6 Mænd efter Borgmesterens, Raadets og Byfogdens Begæring er gaaede udenfor Tinget med alle som paa Tinget var, har raadslaget og besnakket, om Borgmester og Raad eller Byfogden selv nogensinde eller i denne Sag har været Hans Lorenzen fjendsk eller med Raad og Daad været ham imod, og at de 12 Mænd, som havde dømt Hans Lorenzen, paa ingen Maade var beslægtede (»versippt«) med Hr. Jørgen eller hans Hustru — hvorpaa de »med velbetænkt Modes« var komne ind igen og havde svaret og sagt, at de ikke vidste om noget Fjendskab at sige, ej heller, at Hans Lorenzens Ret skulde ham nægtes eller forholdes.

I Byens Tingbog hører vi ikke mere til Hans Lorenzens Sag, ej heller, hvorledes det er gaaet ham paa Gottorp, men efter al Sandsynlighed har han der »purgeret« eller rensset sig, da han Aar 1607 nævnes i Tingbogen som Sandemand i Byen.
